

Der Holocaust entlang der Grenze - Erinnerung an die Tragödie

Ein bilaterales grenzüberschreitendes Projekt von ungarischen und österreichischen SchülerInnen

Teilnehmende Schulen:

Gymnasium Neusiedl am See

Kossuth Lajos Gimnázium Mosonmagyóvár

Termin: 3. – und 4. Juni 2014

Projektpartner:

Holocaust Gedenkzentrum (HDKE), Budapest

Ministry of foreign affairs, Budapest

Österreichische Botschaft, Budapest

Österreichisches Kulturforum Budapest/ÖKF

Projektkoordination:

Dr. Herbert Brettl, erinnern.at

Jüdisches Museum Eisenstadt

Im jüdischen Museum in Eisenstadt hatten wir eine Führung, in der wir wichtige Informationen zum Judentum erhielten. Das Museum wurde schon 1972 als erstes jüdisches Museum in Österreich nach 1945 gegründet und verfügt über eine private Synagoge (s. r.).

Das jüdische Museum befindet sich im ehemaligen jüdischen Viertel, nahe dem Schloss Esterhazy.

Während der Führung wurden uns Fragen gestellt. Wer sie richtig beantworten konnte erhielt ein Lesezeichen mit seinem Namen in hebräischer Schrift.

Die jüdischen Feiertage wurden uns auch genauer erklärt. Zum Beispiel ist es von großer Bedeutung an einem Feiertag nichts zu arbeiten. Hingegen soll man die Zeit mit seiner Familie verbringen. Sobald jedoch Leben in Gefahr ist, muss geholfen werden. Ein wichtiger Feiertag im Judentum ist Chanukka, das Lichterfest. Neu war uns auch, dass es Juden verboten ist Glücks- und Kartenspiele zu spielen.

Kovács Anita – Vörös Aleszja: Osztrák Zsidó Múzeum – Eisenstadt (Kismarton)

A magyar-osztrák határ mentén található zsidó emlékhelyek megtekintését Eisenstadtban, magyar nevén Kismartonban kezdtük. Az itt található zsidó múzeum az első Ausztriában, amelyet 1945 után alapítottak, egészen pontosan 1972-ben.

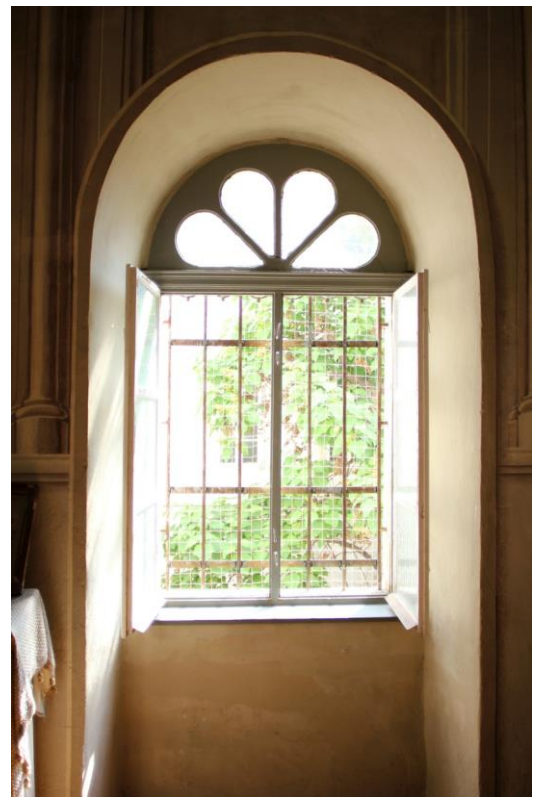
A múzeum az egykori zsidó negyedben található, közel az Esterházy-kastélyhoz és a városközponthoz. Ez nem véletlen, ugyanis Eisenstadt évszázadokon keresztül ahhoz a „Hétközséghez” tartozott, amely települések az 1670-es évektől az Esterházy család védelme alatt álltak, miután I. Lipót császár Bécsből, Alsó-Ausztriából és a határos magyar területekről kiutasította a zsidókat. A bejáratnál megnéztük azt a láncot, amellyel a zsidó negyedet régen szombat és ünnepnapok idejére lezárták.

Egy látogatás alkalmával nemcsak a múzeum kiállításait lehet megtekinteni, hanem a múzeum saját zsinagógáját is. Itt, az első emeleten kezdtük a múzeumlátogatást. Az épületet Samson Wertheimer, I. Lipót udvari és hadügyi megbízottja, magyarországi főrabbi építtette. Bár ő maga állítólag csak egyszer látogatta meg a zsinagógát, később is mindig „Wertheimer Schul”-nak nevezték, mert az alapító akarata szerint a házat a közösséget szolgáló tanulási célokra kellett használni. E feladatnak megfelelően helyi idegenvezetőnk nem a szokásos módon mutatta be a múzeumot, hanem egy

„Kérdezz – felelek” formájában idézte elénk a zsidó vallási törvényeket és szokásokat. A jó válaszok jutalma pedig egy könyvjelző volt a válaszoló héberül írott nevével. Felidéztük, hogy a Tóra-szekrény a szentség ládája, amelyben a zsidók Mózes öt könyvét tartalmazó Tóra-tekercest őrzik. Ezek szövegét ősi idők óta a bőrből készült tekercekre kézzel írják. A szekrényt díszesen hímzett függöny borítja, s előtte ég az örökmécses. A zsinagóga (héberül a gyülekezés háza) a közösség középpontja, s a közös ima mellett itt a Tóra olvasásával és tanulással foglalkoznak a zsidók. Megtudtuk, hogy a kis zsinagóga azon kevesek közé tartozik a német nyelvterületen, amelyek sem a kristályéjszakának, sem az azt követő pusztításnak nem estek áldozatul. De ma már nem tartanak itt istentiszteleteket, mivel ma Burgenlandban alig egy tucat zsidó él. Ahhoz pedig hogy egy zsinagógában imádkozni lehessen, legalább 10 felnőtt férfinak kell jelen lennie. A zsinagóga keleti falán egy 7 m magas 3 m széles fémrács-konstrukció található, ami 755 eredeti emléktáblával emlékezik meg a kismartoni zsidókról. Hitler 1938-as hatalomátvételekor ugyanis éppen a burgenlandi zsidók szenvedtek elsőként és a legsúlyosabban a náci üldözéstől. Már 1938 áprilisában kiutasították őket az országból, s őszre nem volt egy zsidó család sem Kismartonban.

A zsinagóga megtekintése után megnéztük a zsidó ünnepeket és mindennapokat bemutató állandó kiállítást. Hallottunk a szombat megtartásáról, amelyet a pihenés mellett, szellemi dolgokkal, többek között Tóra-olvasással kell tölteni a zsidóknak. Egyik fiú osztálytársunk magára öltetett egy imasálat, amely viselése a Tóra felolvasásánál kötelező. Megismerkedtünk a szombat ünnepét előkészítő gyertyagyújtás szokásával és a péntek esti vacsorázó asztallal. Egy pár közülünk is a menyegzői sátor alá állt, hogy nagyobb figyelemmel kövessük az esküvői szokásokat bemutató beszámolót. Megismerkedtünk a kóser étel fogalmával, mely a zsidók számára fogyasztásra alkalmast jelent. Nem tartalmazhat pl. disznóhúst, s a hús csak olyan lehet, amelynek a vérét már áztatás vagy só által eltávolították. Továbbá a tejes és húsos ételek számára külön edényeket, sőt a modern háztartásban külön hűtő- és konyhaszekrényeket használnak. Egy különleges, sok tekintetben ismeretlen világ tárult fel előttünk. Nem könnyítette meg a megértést idegenvezetőnk nyelvhasználata. Bár igyekezett az irodalmi nyelvet beszélni, de újra és újra a burgenlandi dialektusra lettünk figyelmesek.

Lackenbach

Lackenbach ist einer der bedeutendsten Gemeinden zur Zeit der Judenverfolgung im Burgenland.

Zuerst standen wir um das Denkmal der Juden und Roma, das direkt neben der Hauptstraße liegt. Zwangsarbeit, Freiheitsberaubung, harte Lebensbedingungen, Abschiebungen in Konzentrationslager..., bei diesen Schlagwörtern lief es uns kalt über den Rücken.

Nach der Betrachtung des Denkmals in Lackenbach gingen wir mit mulmigem Gefühl in den jüdischen Friedhof (s.r.). Als die Buben ihre Kopfbedeckungen (Schüttelkappen und

teilweise sogar Tücher) aufsetzten, stapften wir durch das hohe Gras zu den ersten jüdischen Grabsteinen. Es war ganz still, die lustige „Bus-Stimmung“ war verschwunden.

Mit dem Satz: „Sie mussten leiden und sterben, weil sie anderes waren“ hat uns Dr. Herbert Brettl tief ins Nachdenken versetzt. Statt Blumen legten wir gemeinsam zum Abschluss einen Stein vor einem Grabstein. Dieser Stein soll unser Gedenken an all die Juden, die wie Parasiten behandelt und gefoltert worden sind, symbolisieren. Danach wurden wir vom Obmann des Europaforums Burgenland (Ing. Rudolf Strommer) zum Mittagessen eingeladen.

Hargitai Ramóna – Dohanek Klaudia: Lakompak (Lackenbach)

Roma áldozatok emlékhelye

Ezen a helyen 1940 novemberében a nácik egy majorságban cigány internáló tábor alakítottak ki, s embertelen körülmények között tartottak fogva romákat. Már az első télen kitört a tífusz a foglyok között és mintegy 500 embert ragadott a halálba. A foglyok nagy része azonban koncentrációs táborokban végezte. A 4000 foglyból 300-400 élte meg a tábor 1945-ös felszabadítását. A tábor egykori helyszínének közelében 1984-ben egy emlékhelyet avattak fel az internáltak és deportáltak emlékére. Az emlékmű több nagy kődarabból, bazaltkövekből áll. Ezeket a bazaltköveket azért választották az emlékmű anyagának, mert arra hivatottak, hogy a romák nehéz mindennapjaira, nehéz fizikai munkájára is emlékeztessenek. A burgenlandi romák ugyanis gyakran dolgoztak útépitéseknél, ahol a kőfejtéstől, a kövek szállításán át, a kövek lerakását végezték. Az emléktábla is ebből a kőből van, melyen a következő felirat olvasható: „Szenvedniük kellett és meghalniuk, csak azért

mert mások voltak...” Emlékünnepséget ezen a helyen a roma internáló tábor létrehozásának 50. évfordulója óta, 1990-től tartanak évente.

Zsidó és roma temető

A Roma Emlékhelytől a zsidó temetőbe mentünk. A fiúknak itt zsidó szokás szerint sapkát vagy kalapot kellett felvenniük. Ahogyan azt a projekt vezetőjétől, Dr. Herbert Brettl tanár úrtól megtudtuk, a temető már a XVIII. század óta létezik, s közel 1800 sírjával az egyik legnagyobb zsidó temető Burgenlandban. Lakompak a már korábban említett Hétközség egyike volt, melynek lakossága kétharmadát zsidók alkották. Mivel 1860-tól a zsidók Magyarországon szabadon költözhetek, a zsidó lakosság egy része elvándorolt innen. 1938 után a temetőt nem használták, nem gondozták, nem volt ki gondozza. Az 1990-es évek közepén a temetőt felújították, de mivel sok sírkő homokkőből van, nehéz rajtuk a feliratot elolvasni. Ezek a feliratok vegyesek, héber, német és magyar nyelvűek. A köveken különböző szimbólumok (kehely, fűzfa) találhatóak, melyek a zsidó törzsekre utalnak. Megtudtuk, hogy a kavicsok, apró kövek a zsidó sírokon virágok helyett vannak, mert ha a zsidók felkeresik az ősök sírját, nem virágot, hanem kavicsot helyeznek rá. Hagyományaik szerint az élő kapja a virágot, a halottat csak holt dologgal tisztelhetjük meg.

A temető másik bejárata a roma temetőbe vezetett. Az elkülönítés okának a roma internáló táborban pusztító tifuszt nevezte meg a tanár úr, amely félelemmel töltötte el a lakosságot. A temető egyik végében egy közös síremléssel a névtelen halottakra emlékeznek. A többi síremlék egy-egy családe vagy egyéné, akik neveit a sírköveken olvashattuk. Ezeket a sírköveket hozzátartozók állították rokonaiknak. Ez a temetőrész sokkal rendezettebb és szebb volt, mint a zsidó temető. Később utána olvastunk, hogy ennek az is oka, hogy a zsidó sírokat nem szabad bolygatni. A zsidó temetőkből ezért is látni félig földbe süppedt köveket. A sírokat és a köveket ott a természetre és az enyészetre bízzák.

Kreuzstadl in Rechnitz

Der wegen seines kreuzförmigen Grundrisses so bezeichnete Kreuzstadl des ehemaligen Meierhofes des Gutes Batthyány ist heute nur mehr als Ruine erhalten. Er ist Symbol für eines der grausamsten Verbrechen in Österreich während der NS-Zeit und für die Verdrängung nach Kriegsende. Das Mahnmal erinnert an, die in der Nähe des Kreuzstadls ermordeten ungarisch-jüdischen

Zwangsarbeiter und an die vielen anderen Opfer beim Südostwallbau, die in der Ortschaften entlang der Grenze, teils auf ungarischen Gebiet, oder auf den Todesmärschen ermordet worden sind. Für die Angehörigen der Ermordeten steht das Mahnmal an Stelle eines Grabmales, an dem sie trauern können.

Etwa 180 Männer wurden in der Nähe des Kreuzstadls ermordet und verscharrt. Das Massengrab konnte bis heute trotz intensiver Bemühungen nicht gefunden werden. Für die jüdische Glaubensgemeinschaft ist aber die Suche nach den Opfern eine religiöse Verpflichtung. Den hier ermordeten Menschen soll ein Begräbnis in der Tradition ihrer Religion und eine Ruhestätte in geheiligter Erde gewährt werden. Im Judentum hat der Friedhof als Ort des Gedenkens an die Toten einen besonderen Stellenwert. Er kann nicht aufgelöst werden, da die Grabesruhe auf ewig gesichert sein muss. Wird ein Toter nicht unter Einhaltung der Vorschriften begraben, an einen ungewissen Ort ermordet und verscharrt, gilt dies als besondere Beschämung und als Missachtung der Ehre des Toten.

Radák Írisz – Schrempf Hanna: Keresztpajta Emlékhely, Rohonc (Rechnitz)

Az első nap felkerestük a Keresztpajta Emlékhelyet is, amely Rohoncon található. Rohonc (németül Rechnitz) egy mezőváros Ausztriában Burgenland tartományban a Felsőöri járásban.

Az újonnan létesített szabadtéri múzeum táblókkal, videókkal és tárgyi emlékekkel dokumentálja, mi vezetett oda, hogy 1944-45-ben civilek, vendégmunkások és kényszermunkások a dél-keleti falat megépítsék. Közülük tízezrek, magyar zsidók számára mindez gyötrelmeket és halált jelentett, az építkezés során, vagy a mauthauseni koncentrációs táborba tartó halálmenetekben. 1945. március 24-én 1000 magyar zsidót szállítottak vonattal Kőszegről Rohoncra, akiket a délebbre fekvő táborokba indítottak, és a dél-keleti fal építésén is dolgoztattak. 200 beteg, munkaképtelen férfit visszavittek a rohonci vasútállomásra, sorsukat nem ismerjük. Ugyanaznap este a Batthyány-kastélyban, a helyi építési alszakasz székhelyén nemzetiszocialista „bajtársi” találkozót tartottak. Innen kelt útra egy kb. 15 fős fegyveres csoport az ún. keresztpajta felé, ahová a teljesen kimerült zsidókat vitték. A március 25-ére virradó éjszakán körülbelül 180 embert gyilkoltak

meg az „ünnepség” résztvevői. Kb. 20 férfi életben hagytak, hogy társaik tetemét elföldeljék, holmijukat teherautókra rakják fel és visszavigyék a kastélyba. A következő estén őket is megölték.

A Bécsi Népbíróság 1945 októberében elkezdte feltárni a rohonci keresztpajtnál történt tömeggyilkosságot. Összesen 18 személy ellen indítottak eljárást.

Körülbelül 180 férfit öltek meg és földeltek el valahol a keresztpajta környékén. A tömegsírt az intenzív kutatások ellenére a mai napig nem sikerült megtalálni.

Rohoncon 1991-ben indult el a kezdeményezés, hogy a náci uralom rémtetteire és az 1945 márciusában történt mézszárlásra emlékezzenek. 1992-ben alakult meg a RE. F. U. G. I. U. S. Egyesület. 1993-ban megvásárolták a keresztpajtát. Két évvel később, a mézszárlás 50. évfordulóján felavatták Karl Prantl emlékkövét, amely kiegészíti az emlékhelyet. Azóta minden év márciusában megemlékeznek a helyszínen a tömeggyilkosság áldozatairól.

Balf Gedenkstätte

Zahl der Opfer in Balf und Umgebung: ca. 8.000

Die Gedenkstätte ist den ermordeten Zwangsarbeitern gewidmet. Menschen, die zum Arbeiten bereits zu schwach waren, wurden brutal ermordet. Auch körperlich behinderte Menschen, auch Kinder, wurden Opfer des Systems. So grauenhaft diese Vorkommnisse auch waren, das Unvorstellbarste ist, dass

behinderte unschuldige Kinder durch eine systematische Ermordung einfach umgebracht wurden. In jedem Dorf unserer Umgebung gibt es Opfer. Ebenso wurden durch unsere Heimatorte hunderte Juden getrieben. Davor wurden sie noch ausgebeutet. Teilweise waren es sogar die eigenen Nachbarn, die plünderten. Erst wenn man den Opfern ein Gesicht gibt und ihre Namen und Geschichten erfährt, ist man wirklich fähig mitzufühlen.

Die Gedenkstätte ist gut gelungen, gepflegt und strahlt eine unglaubliche Symbolkraft aus.

Horváth Márton: Balfi Nemzeti Irodalmi - történelmi Emlékhely

Egy régi temető és a – a falu központjában található tájékoztató tábla szerint – a Szent Farkasnak szentelt kis román kori templom mellett találtuk meg késő délután a balfi nemzeti irodalmi-történelmi emlékhelyet.

Itt találkoztunk a Budapesti Zsidó Emlékközpont egy munkatársával. Míg a várakoztunk, felderítettük az emlékhelyet. Felfedeztünk egy 1947 óta álló emlékfalat egy kéményre emlékeztető oszloppal a közepén.

A falon megtaláltuk Szerb Antal egy könyvbe faragott gondolatát, hitvallását: „a szabadság nemcsak egy nemzet magánügye, hanem az egész emberiségé is.” Körbejártuk az új emlékművet is, nézegettük a szimbolikus sírköveken a számokat és a neveket. Akiről tudtunk valamit, pl. Szerb Antalról, Sárközi Györgyről, azt elmondtuk az osztrák diákoknak. Tanáraink már felkészítettek bennünket, hogy az itteni háború végi események hasonlóak a lakompaki (Lackenbach) és rohonci (Rechnitz) történésekhez.

Aztán a beszélgetés során, az emlékhely részeként kialakított kőpadokon ülve

hallgattuk meg, hogy Balfon a második világháború vége felé zsidó munkaszolgálatosokkal építettek erődítményt. Az erődítmény katonai szempontból nem bírt nagy jelentőséggel. Akik az erődítményen dolgoztak embertelen körülmények között éhezve, fázva nyomorogtak. A nácik nem tekintették őket embereknek csak vírusoknak, akiket ki kell irtani. Akik segíteni próbáltak a zsidókon azokat is megölték vagy koncentrációs táborokba

kerülhettek. Mikor az oroszok veszélyes közelségbe kerültek a nácik 8000 legyengült zsidót öltek meg Balfon, a munkaképeseket tovább hurcolták magukkal.

A holokauszt Európa közös múltja és közös vesztesége, ezért kell közösen emlékeznünk a történetekre és tisztelni az ártatlan áldozatok emléke fölött.

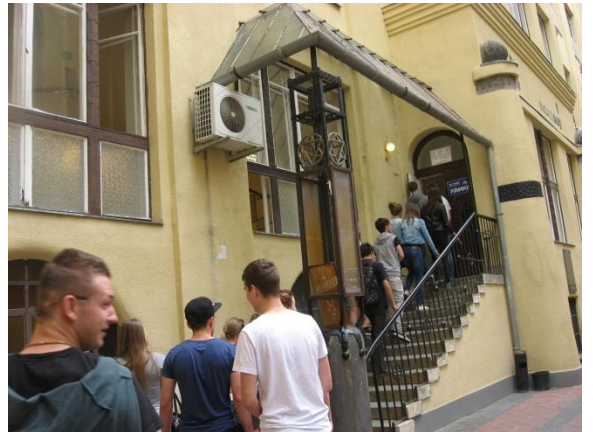
Budapest – koscheres Restaurant und Synagoge

Am zweiten Tag waren wir in Budapest. Dort wurden wir von dem österreichischen Botschafter (Mag. Dr. Wolfgang Waldner) zum Mittagessen eingeladen. Es gab koscheres Essen und da an diesem Tag ein jüdischer Feiertag war, wurde das am Vortag zubereitet und für uns nur aufgewärmt wurde. Als Hauptspeise gab es ein Bohnen Chalet und als Nachspeise gab einen Kuchen.

Danach wurden wir auf eine Führung durch die Synagoge (s.r.) eingeladen.

Uns wurde eine Kippa aufgesetzt, da ein Mann Gott nicht sein entblößtes Haupt zeigen soll, ein Akt der Demut.

Uns wurde viel über die Symbolik und Bedeutung des Inneren der Synagoge erklärt. Der wohl größte Unterschied zu christlichen Kirche ist die Tatsache, dass es zwar einen Altar vorne an der Wand gibt, doch die heilige Schrift, die Tora, wird in einem dafür gedachten Podest in der Mitte des Raumes verlesen, damit jeder Mensch unabhängig von Geld und Status, das Wort Gottes gleichberechtigt vernehmen kann.

Hanna étterem, Budapest, Dob utca

Soproni szállásunkról a projekt második napjának reggelén utaztunk Budapestre. Ott délre vártak bennünket a Dob utcai Hanna kóser étterembe. Itt elfogyaszthattunk egy ünnepi ebédet. Itt találkoztunk a projektet támogató intézmények, az Osztrák Nagykövetség és az Emberi Erőforrások Minisztériuma képviselőivel.

Vendéglátónk a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség volt. A hitközség elnökétől, Deblinger Eduard úrtól megtudtunk, hogy ünnepnapra érkezünk, a Sávout, a

Tóraadás ünnepének napjára. Miután a zsidó vallási szabályok szerint szombaton és ünnepnapokon nem lehet dolgozni, így főzni sem, olyan ételt kaptunk, amelyet elkészítés után akár egy napig is melegben lehet tartani. A sólet babból és marhahúsból készült étel. Feltételezzük, hogy gersli, azaz árpagyöngy is volt benne. Be kell vallanunk, hogy többen életükben először kóstolták ezt az ételt, s bizony elég szokatlanak találták. Persze a zsidó konyha egyik legismertebb süteménye, a flódni, a mákos és lekváros töltött sütemény a diákok többségének tetszését elnyerte.

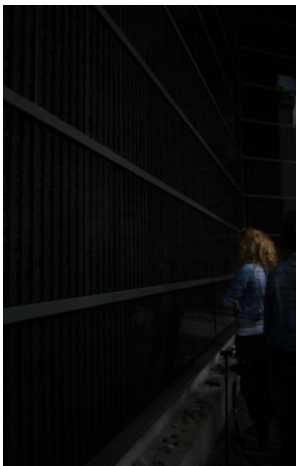
Kazinczy utcai zsinagóga

Edéd után a Kazinczy utcai zsinagóga épületét tekintettük meg. A szépen felújított templombelső lenyűgöző látványt nyújtott. A földszinti padokon foglaltunk helyet, innen hallgattuk a zsinagóga magyar és angol nyelvű bemutatását. A padok tulipános faragása szokatlan volt. Mint megtudtuk a templom szecessziós stílusa rá a magyarázat. Azonnal magára vonta a figyelmet a gyönyörűen díszített mennyezet, valamint a padokkal szemben két oszloppal lezárt frigyszekrény. A terem közepén egy Tóra-olvasó emelvény kapott helyet.

Azt már megtanultuk korábban, hogy az emeleti karzaton a nők foglaltak helyet az istentisztelet alatt. A templom hátsó udvarán kedves látvány volt, amint két 7-8 év körüli kisgyerek hagyományos zsidó hajviselettel és öltözékben játszott a kovácsoltvas esketési sátor körül.

Holocaust Memorial Center

Im Eingangsbereich des Centers waren 6 steinerne Säulen welche für die 6 Millionen Opfer des Holocaust standen. Im Hof des Gedenkzentrums steht „der Turm der verlorengegangenen Gemeinden“. Dort sind die 1441 jüdischen Siedlungen, die durch die Nazis zerstört wurden, aufgelistet.

Die Ausstellung selbst bestand aus 6 Räumen, welche mit Linien durchzogen war, die von Raum zu Raum weniger werden und den Tod der Opfer symbolisieren soll. Die Dauerausstellung über den Holocaust ist mit vielen multimedialen Elementen ausgestattet. In der Ausstellung werden auch die Ursachen des Holocausts und der Antisemitismus in Ungarn beleuchtet. Auch über die Verfolgung der Roma geht die Ausstellung ein. Die Informationen (auch in englischer Sprache) sind kurz und bündig gehalten. Man sieht Plakate, Zeitungen, Fotos, Filme und Verordnungen des Staates aus diesen Zeiten. Parallel wird die Geschichte anhand des Schicksals jüdischer Familien, reiche Großbürger, Ärzte, Arbeiter, Schriftsteller, Händler und andere gezeigt. Viele von ihnen haben den Naziterror nicht überlebt.

Der Innenraum der ehemaligen Synagoge ist ein Gedenkort, in dem leere Stühle symbolisch für die ungarischen Opfer des Holocausts stehen. Im Hof befindet sich die Gedenkwand, auf der über 140.000 Namen von einzelnen Opfern zu lesen sind. Danach besuchten wir noch die Büroräume des Gedenkzentrums. Neben der pädagogischen Arbeit befasst sich das Holocaust Memorial Center auch mit der Suche nach Namen, Relikten und Schicksale ungarischer Holocaustopfer. Wir waren vom Besuch sehr beeindruckt.

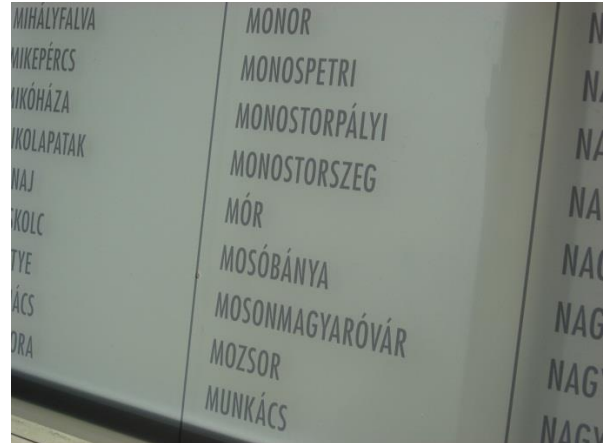
Kunzabó Márk: Holokauszt Emlékközpont, Budapest, Páva utca

A budapesti Holokauszt Emlékközpont a holokauszt történetének feltárására és bemutatására, oktatásra, ismeretterjesztésre, kultúráközvetítésre, valamint a vészkorszak áldozatai emlékének megőrzésére, a Magyar Köztársaság által életre hívott létesítmény. 2004-ben nyitotta meg kapuit a látogatók előtt. A holokauszt magyarországi történetét bemutató korszerű, interaktív kiállítása 2006 februárjában nyílt meg.

A látogatók nemcsak az 1600 négyzetméternyi modern holokauszt történeti kiállítást tekinthetik meg, hanem elhelyezhetik az emlékezés köveit, mécseseit az áldozatok emlékfalánál, amelynek üvegtábláira a holokauszt áldozatainak neve kerül fel.

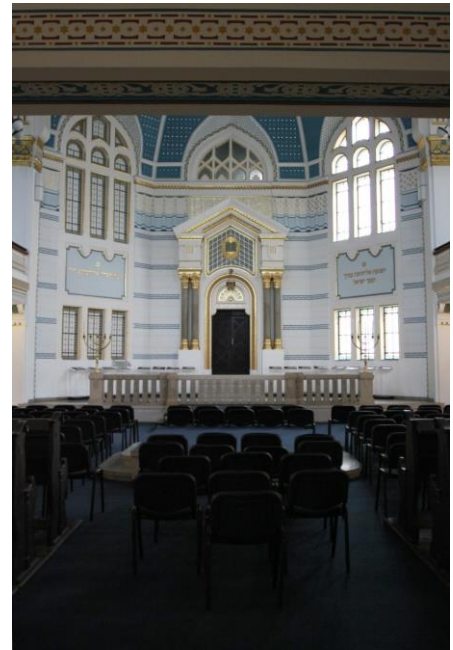
Az intézmény folyamatosan gyűjti és rendszerezi a vészkorszakkal összefüggő dokumentumokat, tárgyi emlékeket, igény esetén interjút készít a túlélőkkel, szemtanúkkal. Továbbá kiemelt feladata az embermentés dokumentálása, az Igazakkal való kapcsolattartás, az embermentésben résztvevő magánszemélyek és családok hazai és nemzetközi elismertetésének segítése.

Az emlékközpont kapuján belépve az Emlékezés terén találja magát a látogató. Itt hat oszlop szimbolizálja a holokauszt hatmillió zsidó és közel hatszázezer magyar zsidó áldozatát. Az Áldozatok Emlékfalában visszatükröződik a neveket olvasó személy képe, megjelenítve azt az alkotói szándékot, hogy a látogató szembesüljön az itt megismerhető tényekkel. Az Elveszett Közösségek Tornya, egy megdőlt torony azon települések neveit tünteti fel, amelyekben az 1944-es deportálások következtében ma nincsen zsidó közösség, mert tagjai koncentrációs táborokban vagy munkaszolgálatos századokban vesztették életüket. Sajnos megtaláltuk városunk, Mosonmagyaróvár nevét is a felsoroltak között. A tornyon keresztül jutottunk be a földszint alatti kiállítótérbe.

A kiállítás nyolc nagy teremben dolgozza fel a holokauszt témáját. Az 1. terem a békés együttélést mutatja be. A zsidó nép a XIX. századtól egyenrangú néppel számított a többi néppel. (Wekerle Sándor, 1895) A 2. terem a Horthy korszaknak (1919-1944) szenteli a kiállítást. Ez jelentette a zsidók üldözésének kezdetét. Szűkítették a zsidó fiatalok továbbtanulási lehetőségeit, majd a 30-as évek végétől megkezdődött a zsidók gazdasági életből való kiszorítása. Eközben a vallási alapok

helyett a faji szempontok határozták meg, hogy ki számít zsidónak. A 3. terem a jogfosztás terme. Mindent, tárgyaikat, állataikat le kellett adniuk a zsidóknak. Megfosztották őket emberi jogaiktól. Az új törvényeket plakátokon hirdették ki. A 4. terem azokat a helyeket mutatja be, ahol gettók voltak. Ez a terem a zsidók deportálásáról szól. Először a zsidókat gettókba gyűjtötték, majd onnan szállították őket koncentrációs táborokba, mint pl. Auschwitz-Birkenau. A gettók teljesen behálózták az ország területét. Az 5. terem az emberi méltóságtól való megfosztást mutatja be. A gettóban elképesztő körülmények uralkodtak, a zsidók nem kaptak sem enni, sem inni. A körülmények miatt sokan már a gettóban meghaltak. A 6. terem a rendkívüli körülményeket mutatja be Auschwitzban és egyéb koncentrációs táborokban. A zsidókat két csoportra osztották; az erősebbeket munkatáborokba vitték, a gyengébbeket egyből a krematóriumba, majd ott megölték őket. De az erősebbek is ugyanerre a sorsra jutottak a munkatáborokban, hiszen a rossz életkörülmények között ott addig kellett dolgozniuk, ameddig le nem gyengültek, s akkor őket is kivégezték. A gázkamrákban a ciklon B gázt alkalmazták, ami a legkegyetlenebb kivégzési módszer. A 7-8. terem a zsidók felszabadítását és a bűnösök felelősségre vonását mutatja be. 1945 után a főbűnösöket előállították és elítélték. A zsidók és egyéb népek jogegyenlősége helyreállt, de többen elmenekültek a főbűnösök közül, mint pl. Josef Mengele.

A kiállítóterem után a felújított zsinagógát néztük meg. Ez 1944-ig működött templomként. 1944-45-ben internálótábor volt itt. Ma konferenciáknak, ideiglenes kiállításoknak ad helyet. Itt egy koncentrációs tábor túlélő zsidó festő képeit nézhettük meg. Megrendítő látvány volt a terem hátsó részében az üvegszékek sora, amelyek a zsidó közösség elpusztított tagjait jelképezik.

